

SANCTUM
JESU CHRISTI EVANGELIUM
SECUNDUM MARCUM.

CAPUT PRIMUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, describitur Joannis Baptista prædictio et vita austeritas. Secundo, vers. 9, Christi baptismus, jejunium et tentationes. Tertio, vers. 14, Christi prædictio ac vocatio Petri, Andréæ, Jacobi et Joannis. Quarto, vers. 23, dæmoniaci curatio; ac, vers. 30, socrus Petri febricitans, ac aliorum plurim sanatio. Quinto, vers. 40, leprosi mundatio.

1. Initium Evangelii Jesu Christi, Filii Dei, 2. sicut scriptum est in Isaia propheta : Ecce ego mitto angelum meum ante faciem tuam, qui præparabit viam tuam ante te. 3. Vox clamantis in deserto : Parate viam Domini, rectas facite semitas ejus. 4. Fuit Joannes in deserto baptizans, et prædicens baptismum penitentiae in remissionem peccatorum. 5. Et egrediebatur ad eum omnis Iudeæ regio, et Jerosolymæ universi, et baptizabantur ab illo in Jordanis flumine, confitentes peccata sua. 6. Et erat Joannes vestitus pili camelii, et zona pellicosa circa lumbos ejus, et locustas et mel silvestre edebat. Et prædicabat, dicens : 7. Venit fortius me post me, cuius non sum dignus, procumbens, solvere corrigiam calceamentorum ejus. 8. Ego baptizavi vos aqua, ille vero baptizabit vos Spiritu Sancto. 9. Et factum est, in diebus illis, venit Jesus a Nazareth Galilææ; et baptizatus est a Joanne in Jordane. 10. Et statim ascendens de aqua, vidi celos apertos, et spiritum tanquam columbam descendenter et manente in ipso. 11. Et vox facta est de celis : Tu es Filius meus dilectus, in te complacui. 12. Et statim spiritus expulit eum in desertum. 13. Et erat in deserto quadraginta diebus et quadraginta noctibus, et tentabatur a Satana, eratque cum bestiis, et angeli ministrabant illi. 14. Postquam autem traditus est Joannes, venit Jesus in Galilæam, prædicens Evangelium regni Dei, 15. et dicens : Quoniam impletum est tempus, et appropinquavit regnum Dei : penitentimi, et credite Evangelio. 16. Et præsteriens secus mare Galilææ, vidi Simonem et Andream, fratrem ejus, mitten tes retia in mare (erant enim piscatores), 17. et dixit eis Jesus : Venite nostre me, et faciam vos fieri pescatores hominum. 18. Et protinus, relictis retibus, secuti sunt eum. 19. Et progressus inde pusillum, vidi Jacobum Zebedæi et Joannem, fratrem ejus, et ipsos componentes retia in navi; et statim vocavit illos. 20. Et relieto patre sue Zebedæo in navi cum mercenariis, secuti sunt eum. 21. Et ingrediebatur Capharnaum; et statim sabbatis ingressus in synagogam, docebat eos. 22. Et stupebat super doctrinam ejus : erat enim docens eos, quasi potestatem habens, et non sicut Scribæ. 23. Et erat in synagoga eorum homo in spiritu immundo; et exclamavit, 24. dicens : Quid nobis et tibi, Jesu Nazarene, venisti perdere nos? scio qui sis, Sanctus Dei. 25. Et comminatus est ei Jesus, dicens : Obmutesc, et exi de homine. 26. Et discerpens eum spiritus immundus, et exclamans

voce magna, exiit ab eo. 27. Et mirati sunt omnes, ita ut conquerirent inter se dicentes : Quidnam est hoc? quænam doctrina haec nova? quia in potestate etiam spiritibus immundi imperat, et obediunt ei. 28. Et processit rumor ejus statim in omnem regionem Galilææ. 29. Et protinus egredientes de synagoga, venerunt in domum Simonis et Andreæ, cum Jacobo et Joanne. 30. Decumbebat autem socrus Simonis, febricitans; et statim dicunt ei de illa. 31. Et accedens elevavit eam, apprehensa manu ejus; et continuo dimisit eam febris, et ministrabat eis. 32. Vespera autem facta, cum occidisset sol, afferabant ad eum omnes mali habentes, et dæmonis habentes; 33. et erat omnia civitas congregata ad januam. 34. Et curavat multos, qui vexabantur variis languoribus, et dæmonia multa ejiciebat, et non sinebat ea loqui, quoniam sciabant eum. 35. Et dilucido valde surgens, egressus, abiit in desertum locum, ibique orabat. 36. Et prosecutus est eum Simon, et qui cum illo erant. 37. Et cum invenissent eum, dixerunt ei : Quia omnes querunt te. 38. Et ait illis : Famus in proximos viacos, et civitates, ut et ibi prædicem; ad hoc enim veni. 39. Et erat prædicens in synagogis eorum, et in omni Galilæa, et dæmonia ejiciens. 40. Et venit ad eum leprosus deprecans eum; et genu flexo, dixit ei : Si vis, potes me mundare. 41. Jesus autem miseritus ejus, extendit manum suam; et tangens eum, ait illi : Volo, mundare. 42. Et cum dixisset, statim discessit ab eo lepra, et mundatus est. 43. Et comminatus est ei, statimque ejecit illum; 44. et dicit ei : Vide nemini dixeris; sed vade, ostende te principi sacerdotum, et offer pro emundatione tua qua præcepit Moyses in testimonium illis. 45. At ille egressus, copit prædicare et diffamare sermonem, ita ut jam non posset manifeste introire in civitatem, sed foris in desertis locis esset, et conveniebant ad eum undique.

1. INITIUM EVANGELII JESU CHRISTI, FILII DEI,
SICUT SCRIPTUM EST IN ISAIÆ, etc. — Multi aias « sicut »
ponunt punctum, censeantes ἄτο « initium
Evangelii », etc., esse titulum libri. Verum haec
verba non esse titulum, sed initium et proemium
libri, patet ex nomine « initium », et quia haec
verba pendent a τῷ « sicut scriptum est », etc.;
quare ante « sicut » ponendum est comma, non
punctum. Vox ergo « Evangelii », hic non signifi-
cat scripturam Evangelii, quam scriptit Marcus,
ut significat cum dicimus « Evangelium
Marci »; sed significat predicationem Evangelii-
cam a Jesu Christi, ut sequitur. Sensus igitur
est, q. d. Evangelica Christi predicatione initium
habuit tale, quale prædictit Isaías et Malachias,
scilicet predicationem Joannis Baptiste ejusque
testimonium de Christo; Joannes enim scriptit pre-
dicare regnum celorum, Christi predicatione et
morte reserandum. Unde ipse suos ad penitentiam
induxit, ut per eam epaces fierent gratiae
Christi et regni celorum, dicens : « Penitentiam
agite; appropinquavit enim regnum celorum. »
Hæc ergo ejus predicatione fuit « initium Evangelii »,
id est predicationis Evangelice inchoante a Joanne
et perficiende per Christum. Moses enim et lex
velus predicabant et promulgebant terram pro-
missam, lacte et melle manantem, si Iudei Dei
mandatis parerent: Christus vero et lex Evange-
lica predicit promulgit regnum celorum, si
homines de peccatis penitentiant et Christi manda mandata
obseruent. Predicatio ergo penitentiam quam fe-

cit Joannes, fuit preparatio et initium prædicatio-
nis Evangelicas quam fecit Christus evan-
gelizans regnum celorum.

Nota : Mattheus et Joannes Evangelium ordi-
natur a Christo ipso; sed Joannes a divina, Mattheus
ab humana Christi generatione. Marcus vero et
Lucas illud auspicantur a Joanne Baptista, sed
Lucas a Joannis nativitate, Marcus autem a Joan-
nes prædicione.

2. SICUT SCRIPTUM EST IN ISAIÆ PROPHETA : ECCE VERS. 4.
EGO MITTO ANGELUM MEUM ANTE FACIEM TUAM, QUI
PRÆPARABIT VIAM TUAM ANTE TE.

3. VOX CLAMANTIS IN DESERTO : PARATE VIAM
DOMINI RECITAS FACITE SEMITAS EIJUS.

Prior sententia, vers. 2, est Malachias, cap. vii, 1; unde Graeca ha-
bit, vers. 2 : *Sicut scriptum est in Propheta, scilicet* Malachia et Isaia; sed Latina Vulgata, ac Graeca
nonnulla, item Syrus et Arabicus habent : *Sicut
scriptum est in Isaïa propheta, et ita Graecos olim
legisse doceat S. Hieronymus, lib. De optimo ge-
nere interpret. Script.*

Dices, our Marcus solum Isaiam citat, non Ma-
lachiam? Respondeo : Quia potior hic est Isaías; et
nam vox Joannis in deserto clamantis : « Peni-
tentiam agite, » erat « initium Evangelii, » id est
Evangelice predicationis Christi; sed quia Ma-
lachias indicat hanc Joannis vocem, non ab ho-
mine, sed a Deo missam, propterea Marcus pre-
misit verba Malachie, ut per illa excedet attentionem
lectoris ad venerandam et capessendam

vocem Joannis ab Isaia prænuntiantem. Adde, idem in re dicere Malachiam cum eo quod dicit Isaías; nam angelus missus a Deo ad preparandum viam Christo non aliud fuit quam Joannes voce sua clamans predicansque penitentiam, que corda hominum prepararet ad Christi predicationem et gratiam. Est ergo hoc unum quasi duorum Prophetarum idemque oraculum, uno eodemque sensu de uno eodemque Joanne pronuntiatum, licet alii et alii verbis, que se mutuo confirmant et explicant. In Isaiae ergo oraculo reipublica continetur oraculum Malachie; quod enim praeditum est Malachias, idem Iarius et pressius alii versibus praeditum Isaiae. Hec ergo est causa cur Marcus hic easterique Evangelista et Apostoli, cum duos Prophetas, vel duas plures sententias ejusdem libri vel diversi et veteri Testamento citant, quasi unum idemque testimonium citent, ut patet *I Petri* n. 7, collato cum *Psalm. cxvi*, 22, et *Isaiae* viii. 14. Item *I Corinth. xv*, 34, collato cum *Isaiae* xxv, 8, et *Osee* xiii, 14. Causa, inquam, est quod una sententia alteram confirmet et explicet, adeoque re ipsa idea dicat quod altera; quare utrumque non tam due, quam una eademque in sententia esse videtur.

Reliqua quo hic de Joanne dicuntur explicata. *Matth. iii*, 3, et xi, 10, ac *Malach. iii*, 1, et *Isaiae* xl, 3; quare illa hic non repeteat, nec autem illud vulgo iactatum: « Crambe recto. »

4. FUIT JOANNES IN DESERTO BAPTIZANS, ET PREDICANS BAPTISMUS PENITENTIAE (id est excitando homines ad penitentiam, ut per eam disponerentur) IN (ad) REMISSIONEM PECCATORUM — accipiendam a Christo ejusque baptismu, qui erat perfectio et consummatio baptismi Joannis. Christus enim quasi rex celorum, predicabat regnum sua gratia accipiendo, cuius prima pars est remissio peccatorum, quam præstat Christi baptismus, utpote Christi spiritu et gratia instrutus et quasi animatus, juxta illud Joannis: « Ego baptizo vos aqua in penitentiam; qui autem post me venturus est, etc., ipse vos baptizabit Spiritu Sancto et igne, » *Matth. iii*. Quod repetit hic Marcus, vers. 8.

12. ET STATIM SPIRITUS EXPULIT (Graece, ἀπέστη), id est emittit, aucti, expellit) HUM IN DESERTUM. — « Spiritus, » scilicet Sanctus, qui paulo ante in baptismis specie columbus in eum erat delapsus. « Expulit, » id est magna vi spiritus et ardoris impulit Christum, ut ultra et sponte iret in desertum, ut ibi quasi in paestria solus cum diabolo congrederetur: ibi ergo duellum inire Christus et Antichristus, puta diabolus, sive Lucifer.

13. ET ERAT IN DESERTO QUADRAGINTA DIES, ET QUADRAGINTA NOCTIBUS, ET TENTABATUR (Graece, ταπείρων, id est tentationem patiens) A SATANA. — Undo multi putant Christum per quadraginta dies crebro tentatum fuisse a Satana, per varia spectra et horribilia monstra, qualia daemon ob-

jecit S. Antonio, ut eum terneret ac ab oratione et solitude avocaret. Ita Franciscus Lucas. Verum videtur Marcus unico verbo ταπείρων, id est tentationem patiens, tres sollemnes Christi tentationes quas recenset Matthæus, cap. iv, 2 et seq., per compendium perstringere et complecti voluisse. Unde Lucas, cap. iv, 2, post ταπείρων, statim tres hasce tentationes enarrat. Vide dicta *Matth. iv*, 2. Verum enim hic est illud: « Dum brevis esse labore, obscurus fio. »

ERATQUE CUM RESTIS. — Οπίσιο, id est feris. In initia summa loci solitudo, aqua ac Christi innocentia, quod scilicet in loco desertissimo agens eum leonibus, lupis, pardis, serpentibus, eos non timeret, nee ab eis ledereatur; sicut Adam, dum fuit innocens, cum hisdem in paradiiso innoxie egit; omnia enim ipsum, ut dominum suum intuebatur et reverebatur.

ET ANGELI MINISTRABANT EI. — Non ante tentationem et victorian, ut vult Boda: sic enim Jesus a diabolo fuisse agnitus esse Filius Dei, ex angelorum famulatu, reverentia et adoratione, neque eum diabolus aggredi et tentare fuisse ausus; sed post tentationem parta jam Victoria, ut patet *Matth. iv*, 11: idque ad hoc, ut Jesus solus cum solo diabolo diabolo, eumque vincens et supravans, in se ostenderet tentamenta vincentibus a Deo paratam esse consolationem et consortium obsequiisque angelorum.

14. POSTQUAM AUTEM TRADIDIT EST (carceri atque Herodeo) JOANNES, VENIT JESUS IN GALILEAM, PRE-DICANS EVANGELIUM REGNI DEI. — Secundus hic fuit Christi adventus et Judea in Galileam, ut fugeret Herodem, ne se quoque incarceraretur. Jam enim Christus predicaret et baptizaret in Iudea; quare ibi inlarescens incurrit invidiam Scribarum et Pharisæorum, qui cum quasi novatores ad Herodem detulerint et accusarunt. Quare idem hic est Christi adventus cum eo quem recenset Matthæus, cap. iv, 12; Lucas, cap. iv, 14; et Joannes, cap. iv, 3 et 43. Licit nonnulli illum Joannis ab hoc diversum, et terrium Christi in Galileanum adventum esse autem, eo quod in eo Christus fugerit Pharisæos, ut Joannes; in secundo vero fugerit Herodem, ut at Matthæus et Marcus; sed, ut dixi, Pharisæos fugit, quia Herodem fugit: apud hunc enim eum accusarunt Pharisæi; quare eadem hec fuit Christi fuga idemque in Galileanum adventus.

Nota: Christus in Iudea baptizatus a Joanne, ibique familiaritatem contrahens cum Joannis discipulis, Andrea et Petro, inde abit in Galileam, ac vocavit Philippum, et in nuptiis Cana Galileæ aquas convertit in vinum. Ille fuit primus Christi e Iudea adventus in Galileam, quem enarrat Joannes, cap. i, 43 et seq. Verum instantे Paschate, Christus e Galilea redit in Iudeam, ut iuxta legem sisaret se templo, *Joan. ii*, 13; tuncque ejicit ementes e templo, et cum Nicodemo collucutus palam copit baptizare et prædicare.

Joan. iii, 26: quare inclarescens incurrit invidiam Scribarum. Unde metuens an ipsi se accusarent apud Herodem, uti accusarant Joannem Baptistam, audiens eum occisum, secessit Herod et Iudea in Galileam, *Joan. iv*, 3 et 43, atque hic est secessus de quo agit hic Mard et Matthæi cap. iv, 12, ut ibidem dixi. Unde in Galilea tunc Christus ad se vocavit quatuor pescatores, scilicet Petrum et Andream, Jacobum et Joannem, uti narrat Marcus, vers. 16 et seq., ac Matthæus, cap. iv.

45. ET DICENS: QUONIAM (Graece τι, id est quod) IMPLENTUM EST TEMPUS — advenit Messis et regni ecclorū; ut scilicet illud tot millibus annorum clausum, Christus sua predicatione, et morte et grauitate reseret et aperiat.

PORNICENSI. — Penitentiam agite, ut peccata commissa detestemini, et proponatis vitam in melius commutare. Pulchre Scholastes apud S. Hieronymum: « Amaritudinem radicis, ait, dulcedo pomii compensat, periculum maris spes luceris deflcat, dolorum medicina spes salutis mitigat; qui desiderat nucleum, frangit nucem: sic qui cupit gaudium conscientiae sanctæ, amaritudinem penitentiae, ceu pilulari sorbet. »

Vers. 19. 49. JACOBUM ZEDEME ET JOANNEM. — Pulchre Scholastes apud S. Hieronymum: « Hac, ait, pectorum quadriga vehimur ad ethera, sicut Elias; ut q. d. Noli tuo adventu, o Jesu, tam cito inducere diem judicii, ut nos in tartara ableges sine ulla spe exaudi. Secundo, Scholastes apud Chrysostomum exponit, q. d. Nobis non das locum in hominibus, dum divina doces; sed hoc mysticum est. Tertio, et genuine, « Venisti nos perdere, » id est « torquere, » ut habet Matthæus, cap. viii, 29, ex hominibus ejisse et in infernum mittere. Unde Theophylactus: « Exire ab homine, inquit, suam perditionem dicit. » Summa enim diuinitatum voluntas est, homines possidere, vexare, tentare. Hoc est quod ait Lucas, viii, 31: « Et rogabant illum ne imperaret illis, ut in abyssum (infernum) irent. »

Sic qui (quis) sis (nimurum), SANCTUS DEI. — Arabicus: « Sed quis sis, Sancte Dei; Graece οὐτός, id est ille sanctus, scilicet singularis et per eminentiam, qui adeo es sanctus, ut tuam sanctitudinem alii communies, sisque quasi fons et sol sanctitatis, qui omnes sanctos sanctificetas, puta Messias et Dei Filius, quem a tot millesim annis omnes avidissime expectant, uti exponunt alii dæmones, cap. iii, 12. Ita Theophylactus, Euthymius et alii. Alludit ad illud Danielis, ix, 24: « Unigenitus Sanctus Sanctorum, » id est Messias. Vide ibi dicta. Porro, adulatur hic demon Christo, ne eum affligat et ejicit, atque ut in vanam gloriam eum inducat. Porro Glossa: « Non est, inquit, hec voluntatis confessio, sed necessitatis extorsio. »

Sic: « hoc est suspicor, conjecto, opinor; nam, ut ait Scholastes apud Chrysostomum, dæmon non habebat firmam et certam adventus Dei notitiam, quia, ut inquit: S. Augustinus, lib. IX *De Civitate*, cap. xxi, « tantum eis innotuit, quantum voluit: tantum voluit, quantum oportuit; innotuit vero per quedam sue virtutis effecta; » de quo plura, cap. iii, 12.

25. ET COMMUNATIS EST EL. — Graece, ἀπειράνεις, id est increpavit eum, objurgavit cum *Luc. IV*, mihi, scilicet minando quod eum affligeret si tacaret.

1. Iungens: OMNITESCER. — Arabicus : Claude os tuum.
Qd: Respondeo : Primo, quia non decebat Christum, id est Deum, a dæmonie laudari; sicut non decebat virginem a merestrice commendari. Ita Tertullianus, lib. IV *Contra Marcionem*.

2. Secundo, ne videbatur esse amicus dæmonis et cum eo commercium habere; nam postea Christo id objecterent, scilicet quod ope Bezelbub ejicet dæmonia, Matth. xii. Quo facto Christus nos docuit vitare omne eum dæmonie commercium, eo quod ipse juratus sit Dei hostis et totus ad nos ledendum et perdendum, etiam cum aliquam corpori opem promittit vel avertit, intentus. Unde Scholastae apud Chrysostomum : « Obmutesce, ait, laus mea sit silentium tuum, non me laudet vox tua, sed tormenta tua: poena tua laus mea est. Non quia laudas gratulator, sed quia ex gratia tua. »

Tertio, ut doceret adulationi esse resistendum, ne illa aliquod vanæ gloriæ desiderium in pectora nostro excite. Ita Bostrensis in cap. vni *Lucæ*.

Quarto, Euthymius : « Docuit nos, ait, ne dañinibus unquam credamus, etiam vera dicentibus: cum enim ament mendacium, sinitque nobis iniurieissimi, nunquam vera loquuntur, nisi ut ad fallendum verta quasi esca quadam utantur. » Mendaces enim, ut sua mendacia colore veritatis celent et persuadeant, hac arte ut solent, ut initio vera quadam narent, ac ille deinde falsa attenant, ut qui prima cederent, credant et postrema, ita de causa Paulus, Actor. xvi, 18, *Phrygiae* se laudent os occulit, imo eum expulit.

Quinto, quia dæmon hic intempestive et nimis citro prodebat eum esse Messiam, quare hoc no-
cuerit Christo et populum ab eo avertisset; tam grande enim arcuum sensim aperieundum et per miracula multa populo erat persuadendum, qui aliquo illud initio capere et credere non pos-
serat, qua needum ad hoc eam dispositus et pre-
paratus : quis de causa, cap. viii, 30, Christus
votat Apostolis quoque ne ipsum dicant esse Christum. Ita Maldonatus, Franciscus Lucas et alii.

Symbolice Beda : « Dæmon, inquit, quia Evans lingua sua fefellerat, lingua punitus est, ne loque-
retur. »

26. ET DISCERNENS EUM SPIRITUS IMMUNDUS, ET EXCLAMANS VOCE MAGNA, EXIT AB EO. — « Discer-
pens, » non hominem a se possessum haccerando, discindendo, mutando; nam Lucas, cap. iv, 35, nihil illi nocuisse, ait; sed ejus membra contor-
quentio, collidendo, hæc blæque jactando, con-
vellendo, perinde ac si eum dilaniare et vellicare voluisse. Graecum enim ἀπάτητο significat lanjari,
dilaniare et disperdere, unde ἀπάτητο est con-
vulsio. Hinc S. Augustinus, lib. IV *De Consensu Evang.*, cap. ii, et Beda pro « discerpens » legunt « convexans », id est contorquens; et Marci interpres, cap. ix, 19, verili « conturbans ». « Spir-
itus, inquit, conturbavit illum, et elisus in terram

volutabatur spumans. » Fecit id dæmon ex ira et rabie, ut coactus a Christo egredi homini noceret quantum posset: nimur quo vicinior et potenter est gratia Christi, eo impotenter fuit dæmon, ut declararet quam invito a se possessos dimittat et concedat Christo. Sed nota dæmonem tumultuari tantum ac tumultus horrendo cire, sed vanos et cassos; nec enim ledere potest prohibere Christo. Permisit id Christus tribus de causis : primo, ut patet hunc hominem vere fuisse possessum a dæmoni; secundo, ut dæmonis malitia et indignatio cerneretur; tertio, ut liquoret dæmonem non sponte, sed coactum vi-
tum Christo aegredi. Ita Theophylactus, Eu-
thymius et alii. Hinc.

Tropologice : S. Grægorius, hom. 12 in *Ezech.*, docet dæmonem peccatores, dum convertuntur, mire vixare, tentare et cruciare : « Mox, inquit, ut animus amare celestia corpori, mox ut ad visionem pacis infime tota si intentione collegerit, antiquus ille adversarius, qui de celo lapsus est, invideat, insidiari amplius incipit et acriores quam conseruante tentationes admetvit, ita ut plerunque sic resistentem animam tentet, siue antea nunquam tentaverat quando possidebat. Unde scriptum est : Fili, accedens ad servitium Dei, sta in justitia et timore, et prepara animam tuam ad tentationem. » Et paulo post : « Quid est enim quod obsessum hominem anti-
quis hostis, quem possessum non discesserat, deserere discessit, nisi quod plerunque, dum de corde expellitur, acriores in eo tentationes generat, quam prius existaverat, quando hoe quietus possidebat? »

Et EXCLAMANS, — cum horrendo ejulata, incondito stridore et fremitu, ut ostenderet quam invito exiret quantitate sibi vis fieret a Christo; nihil enim articulatum dixit, aut prolocutus est. Nam Christus ei loqui velutera, dicens : « Ob-
mutesce. » Ita Euthymius : « Clamat, ait, voce magna flagellatus imperii Dominicio; non dixit tamen quid clamaret, ex quo voces nihil significantes ediderit. » Addit Titus in *Lucæ* xv, 33 : « Etenim animo restitutus homo, mentis compo-
sus effectus, sobrii modeste viri oratione utebatur. »

27. QUENAM DOCTRINA HEC NOVA? QUA (quod) IN POTESTATE ETIAM SPIRITIBUS IMMUNDIS IMPERAT.

(q. d. Quenam est haec doctrina celestis et divina, utpote quam Deus a colo tot tamque potentibus miraculis confirmat; Christus enim ejus doctor non per preces, sed mera potestate, sologno jussu demonibus imperat ut exeat), ET OBEDET EI.

Quare necessum est ut ipse sit Messias, Dei Filius verusque Deus; hic enim solus pro potestate sua imperat demonibus.

32. CUM OCCIDISSET SOL. — Graecæ, ἐν δὲ ἡλίῳ εἶναι, Verbi. 15.
Math. 14. id est cum sol quasi mari absorptus et mersus esset; δεξiæ enim est absorberi, mergi, submergi, Loci. 15. diciturque de insulis quæ a mari sorbentur et

maguntur. Haec phrasis ergo petita est a sensu vngui, qui putat solem, dum occumbit, mergi oceano. Unde Virgilius, VII *Aeneid.*, sic canit :

..... Sol utrumque recurrens
Respicit oceanum.

Et Tibullus, lib. II :

Solis anhelantes adiut annis aquos.

Et Boettius, lib. II *De Consol.* :

Quos videt condens radios sub undas,
rhebus extremo ventens ab ortu.

Et lib. III :

Cudit Hesperis Phœbus in m̄.l.s.

33. ET ERAT OMNIS CIVITAS (Capharnaum, ut patet ex vers. 21) CONGREGATA AD JANUAM — do- patet Petri et Andreæ, ubi hospitaliter Jesus, ut patet vers. 29.

Vers. 24.
Matth. VIII, 15;
Luc. IV, 15;
Luc. IV, 40. id est congregatus a statim illius pontifex, sed et quivis sacerdos iudicare potest. Lev. xiii, 2. Verisimile tamen est quod, quia causa lepros erat gravis et difficilis, iudicium illius ex pontificum interpretatione et decreto reservatum fuerit a principi Sacerdotium, ut hic dicatur, hoc est uni et virginis quatuor primoribus sacerdotum, qui vicepsim per hebdomadas singulas præterant esteroris sacerdotibus ne sacrificium, esteroris templi officium et ritibus ex ordinatione Davidi, ut patet I *Paral.*, XXIV, 3 et seq.

34. ET CURANT MULTOS. — Scilicet omnes qui ipsi offerabantur, ut habet Matthæus, cap. VIII, 16; Ioh. 4, hi enim erant multi. Ita Theophylactus et Eu-
thymius.

ET NON SINERAT EA LOQUI, QUONIAM (quod) SCHE-
BANT EUM. — q. d. Non sinebat dæmones loqui, quod ipsi noverint Jesum esse Messiam, ob causas quas recessu vers. 23. Qualis et quanta fuerit haec dæmonum notitia, dicam cap. III, 12. Arabi-
cus : « Non sinebat dæmonia loqui, quoniam sciebant quod ipse esset ipse, id est quod ipse erat et qui reipsa erat, scilicet Messias et Salvator mundi. »

35. ET DILUCULO VALDE. — Graecæ, ξαρπάζειν, Loci. 4.
Loci. 15. id est cum multa adhuc esset nos. Erat enim diluculum profundum, primum et sum-
mum, cum adhuc sunt tenebrae. Unde vox vocari potuit a Maro, licet a Luca, cap. IV, 42, vocetur dies, « quia sollicit erat aurora diei, » sive di-
luculum quo oriri incipit dies.

ABIT IN DESERTUM, — tum ut ibi quietius et attinetius orari: unde sequitur, cibique orabit; » tum ut post tot miracula fugeret hominum laudem et plausum, ut nos idem facere doceret.

Simile fecit Matth. cap. XIV, vers. 21. Ita Theophylactus et Euthymius. Disce hic a Christo egyptum dare orationi, ac diluculo surgere ut meditationi vices et primitas diei Deo tribuas, aurora enim missis amica, sed amicior Deo et angelis. Vide dicta *Beatorum* cap. VI, 7.

43. ET COMMUNATUS EST EI, STATIMQUE ELECT ILLUM. — Graecæ, et communatus ei, siccum ejicit illum; q. d. Graviter et miasma jussit ei miraculum sanitatis a se patratum celare, ideoque « statim ejicit illum, » id est illum a se alebagvit, emisit, abiit jussit; ne sciretur quod ipse illum a lepra curasset, idque ut daret nobis exemplum frateriæ vanæ gloriae et plausus hominum. Unde explicans subdit : « Vide nemini dixeris. »

44. OSTENDE TE PRINCIPI SACERDOTUM. — Graecæ, Vers. 44.
Matth. 14. id est sacerdoti. Non enim solus *statim* pontifex, sed et quivis sacerdos iudicare potest. Loci. 4.
Luc. 4, 15. id est unus et virginis quatuor primoribus sacerdotum, qui vicepsim per hebdomadas singulas præterant esteroris sacerdotibus ne sacrificium, esteroris templi officium et ritibus ex ordinatione Davidi, ut patet I *Paral.*, XXIV, 3 et seq.

45. AT ILLE EGRESSUS, COPIIT PREDICARE ET DICERE. — Graecæ, Vers. 45.
Fanare (divulgare; Arabicus, *psomulare*) SKRIM-
NEM, — id est rem et factum, puta miraculum sanare lepros in se a Christo patratum, quia sen-
tientia hoc esse ad Dei et Christi gloriam, et si Christus humiliatus et modestus studio impe-
rasset ei silentium; sed ipse hoc imperium cens-
ebat non esse precepsum.

ITA UT JAM NON POSSET MANIFESTE INTROIRE IN CIVITATES, — sine vereundia ob honorem et plausum populi, Christo ob tantum miraculum applaudens; vel « non posset, » id est non vellet. Sic enim accipi subinde « posse » pro « esse, » et multis exemplis docet Nazianzenus, orat. 4 *Theolog.*

CAPUT SECUNDUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, paralyticus sanitatem tam animæ quam corporis restituat. **Secundo,** vers. 14, et telonus vocat Mattheum ad sui sequelam; Scribis obmurmurantibus respondet: Non veni vocare justos, sed peccatores. **Tertio,** Phariseis dat causam cur discipuli sui non jejunent, eosdemque spicas in sabbato ad famam levandam vellentes, excusat.

1. At iterum intravit Capharnaum post dies; **2.** et auditum est quod in domo esset, et convererunt multi, ita ut non caperet neque ad januam, et loquebatur eis verbum. **3.** Et venerunt ad eum ferentes paralyticum, qui a quatuor portabatur. **4.** Et cum non posset

offerre eum illi præ turba, nudaverunt tectum ubi erat; et patesciantes, submiserunt gravatum in quo paralyticus jacebat. 5. Cum autem vidisset Jesus fidem illorum, ait paralyticus : Fili, dimittitur tibi peccata tua. 6. Erant autem illuc quidam de Scibis sedentes, et cogitantes in cordibus suis : 7. Quid hic sic loquitur? blasphemat. Quis potest dimittere peccata, nisi solus Deus? 8. Quo statim cognito Jesus spiritu suo, quia sic cogitarent intra se, dicit illis. Quid ista cogitatis in cordibus vestris? 9. Quid est facilius dicere paralyticum : Dimittitur tibi peccata; an dicere : Surge, tolle gravatum tuum, et ambula? 10. Ut autem scias quia Filius hominis habet potestatem in terra dimitti peccata (ait paralyticus) : 11. Tibi dico : Surge, tolle gravatum tuum, et vade in domum tuam. 12. Et statim surrexit ille; et sublato gravato, abiit coram omnibus, ita ut mirarentur omnes, et honorificarent Deum, dicentes : Quia nunquam sic vidimus. 13. Et egressus est rursus ad mare: cunctisque turba veniebat ad eum, et docebat eos. 14. Et cum præteriret, vidit Levi Alphasi sedentem ad telonium, et ait illi : Sequere me. Et surgens, secutus est eum. 15. Et factum est, cum accumberet in domo illius, multi publicani et peccatores simul discubabant cum Iesu, et discipulis ejus : erant enim multi, qui et sequebantur eum. 16. Et Scibas et Pharisei videntes quia manducaret cum publicanis et peccatoribus, dicebant discipulis ejus : Quare cum publicanis et peccatoribus manducat et bibit Magister vester? 17. Hoc audito, Jesus ait illis : Non necesse habent sani medico, sed qui male habent: non enim veni vocare justos, sed peccatores. 18. Et erant discipuli Joannis et Phariseorū jejunantes; et veniunt, et dicunt illi : Quare discipuli Joannis et Phariseorū jejunant, tui autem discipuli non jejunant? 19. Et ait illis Jesus : Numquid possunt filii nupiarum, quandiu sponsus cum illis est, jejunare? Quanto tempore habent secum sponsum, non possunt jejunare. 20. Venient autem dies cum auferetur ab eis sponsus, et tunc jejunabunt in illis diebus. 21. Nemo assumptum panni rudi assuit vestimento veteri; aliquoq[ue] auferit supplementum novum a veteri, et major scissura fit. 22. Et nemo mittit vinum novum in utres veteres; aliquoq[ue] dirumpet vinum utres, et vinum effundetur, et utres peribunt; sed vinum novum in utres novos mitti debet. 23. Et factum est iterum cum Dominus sabbatis ambularet per sat, et discipuli ejus eupererunt progrexi, et vellere spicas. 24. Pharisei autem dicebant ei : Ecce, quid faciunt sabbatis, quod non licet? 25. Et ait illis : Nunquam legistis quid fecerit David, quando necessitatem habuit, et esurit ipse, et qui cum eo erant? 26. quomodo introivit in domum Dei sub Abiathar, principe Sacerdotum, et panes propositionis manducavit, quos non licet manducare, nisi sacerdotibus, et dedit eis qui cum eo erant? 27. Et dicebat eis : Sabbathum propter hominem factum est, et non homo propter sabbatum. 28. Itaque Dominus est Filius hominis, etiam sabbati.

Vers. 1. 4. ET ITERUM INTRAVIT CAPHARNAUM POST DIES. —
Math. 11. Aliqui codices addunt: « octo; » sed et « octo
delen Graece, Romana, Arabicus et alii. » Post
dies » ergo, id est post aliquot dies; non enim
denui numerum, ut ne sciamus an pauci fuerint,
et nulli.

Vers. 2. 2. ET CONVERERUNT MULTI; ITA UT NON CAPERET
TUSQUE AD JANUAM. — Graece clarus, ἀπὸ μηδὲ τοῦ
τοῦ οὐδὲ τὰ πρὶν τὸ δόγα, id est ut non caperent eos
locum etiam quae ad januam erant, scilicet vesti-
bulum domus, aut cubicula, forte etiam platea
ostio vicina. Arabicus : Et confestim convenie-
runt multi, ita ut non caperent eos locus ad ja-
num.

5. FILI, DIMITTUNTUR TIBI PECCATA TUA. — Audi
Beda : Curatur prius dimitti peccata, ut ostendevet eum ob culpm pati. Affiguntur vero
homines corporis molestias, aut ad augmentum
meriti, ut Job et Martires; aut ad humilitatem
conservationem, ut Paulus; aut ad correctionem
peccati, ut soror Moysi, et hic paralyticus; aut
ad Dei gloriam, ut cecus natus; aut ad initium
damnationis, ut Herodes.

Addit Beda portari hunc paralyticum a quatuor
poritoribus, ut significetur quod quatuor virtutibus
ad promerendam sospitatem homo fiducia
mentis erigitur, scilicet prudentia, fortitudine,
justitia et temperantia.

Vers. 11. 11. SURGE, TOLLE GRABATUM TUUM. — Genus est
Matth. lecti, de quo uti et de ceteris dixi Matth. ix, 6.
11, 6.
12. 14. VIDIT LEVI ALPHEI. — Id est vidit Mat-
theum, qui alio nomine dictus est Levi, antequam
a Christo vocaretur. nam post vocacionem nomi-
natur semper Mathaeus « Alphæi », scilicet filius
Luc. v, ut habet syrus. Aliud est hic Alphæus ab Alphœo,
V. 23. qui fuit maritus Marie Cleophae, ex eaque genuit
Jacobum minorem et Judam; Matthæus, x, 3,
Lucas et Marcus vocant eum « Levi », ut eius
honori consulant, quia hoc nomen paucis erat
notum. Matthæus vero se Matthæum nominat, ut
sese humiliet, ac peccatorem et publicanum fusse
palam profiteatur.

Et SURGENS, SECUTUS EST EUM, — illico relletis
omnibus. Unde Beda : Reliquit propria, at, qui
rapere solebat aliena. Reliquit etiam imperfectas
et incompositas rationes vestigium, quia Dom-
inus eum ita accenderat, ut vocante statim
sequeretur.

26. SUB ABIATHAR. — Dices : I Reg. xxi, 6, di-
citur id factum sub Achimelech, qui erat pater
Abiathar. Respondeo : Primo, Abiathar jam fuit
erat pontifex cum patre Achimelech, quia patre
absente, regrotante vel occupato, ipse pontificis
munia oblitus, eratque patri seu brevi mortuorio
propediem in pontificem successurus. Hinc sub
Abiathar dicitur contingisse, quod proprie sub
patre ejus Achimelech configit. Audi Bedam :
Quod Dominus Abiathar principem Sacerdotum
pro Achimelech appellat, nihil habet dissonan-
tie: animo enim fuerunt illi, cum veniens David
panes petiit et accepit. Occiso autem Achimelech
a Saulo, fugit Abiathar ad David, et comes factus
est totius exili ejus. Postea, eo regnante, summi
sacerdotii gradum accepit, at toto tempore regni
illius in pontificis perseverans, multo majoris
excellenter quam pater effectus est idoneo dignus
fuit, cuius memoriam Dominus etiam vivente
patre quasi suumu faecet sacerdotem.

Secundo, et certius, liquet ex Scriptura tam
patrem quam filium fuisse binominum et eternum:
que nunc vocari Abiathar, nunc Achimelech, ut
patet II Reg. viii, 17; I Paral. xviii, 16, et
cap. xxiv, 6. Ita Jangarius, Toletus, Salmeron,
Franciscus Luce et alii.

27. SABBATUM PROPTER HOMINIS FACTUM (Syrus,
cretum) EST, ET NON HOMO PROPTER SABBATUM. —
q. d. Sabbathum ad hominis bonum et communitum

institutum est, ut scilicet homo corpus suum labo-
ret continuo sex hebdomadae dierum fatigatum.
quieto sabbati reficeret et restauraret; mentem
vero applicaret ad ea, quae salutis sunt æternæ,
scilicet ad audiendam, considerandam et medi-
tandam Dei legem, voluntatem, beneficia, ma-
jestatem, quibus se excitaret ad penitentiam,
gratiarum actionem et amorem Dei, itaque se
justificaret et sanctificaret. Vis argumenti est haec:
Sabbatum propter homines institutum est, non
homo propter sabbatum. Ergo si quis sabbati
valde homini sit noxia, relinquenda est, et labor
capessendus, ut homini consulatur; ideoque
recte ego hic permittit meis discipulis modicum
laborum vellendi spicas in sabbato, ut fami sua
consultant; prestat enim sabbati quietem perire,
quam hominem perire.

28. ITAQUE DOMINUS EST FILIUS HOMINIS ETIAM
SABBATI. — Nonnulli à « itaque » proprie acci-
plunt, ut illavum ex dictis vers. preced., q. d.
Quia sabbatum factum est propter hominem :

Filia autem hominis, id est Christus, est Dominus

omnium hominum, et rerum omnium quae ad

hominum salutem pertinent (illius enim causa in

mundum et carnem venit); ergo ipse quoque

Dominus est sabbati, ut in eo dispensare possit.

Verum planius et simplicius à « itaque » accipias

non ut illatum, sed ut complativum pro « de-

nique, » Unde Arabicus verit et, q. d. Denique

Filius hominis, id est ego Christus, qui Messias

et Deus, sum' Dominus sabbati, qui sicut illud

primitus institui, sic pro hominum salute illud

ad libitum temperare, laxare et abolere possum.

Est nova et ultima ratio, qua Christus Scribis

probat discipulis suis licere vellere spicas in sab-
bato, ut fami sua suscipientur.

Cetera hujus capituli explicui Matth. cap. ix et

cap. xii.

Mystice : Christus sabbato sanans, significat eos

qui in passionibus habent requiem, ait The-

ophylactus, posse peccatores passionibus agitos

cureare et ad virtutem ducere. Plenius Beda :

Discipuli, ait, sumi doctores; sala, instituti in

fide, quos dum illi visitant, eorum salutem

esurientes, a terrenis erunt, et manibus, id est

exemplis, a carnis concupiscentia quasi a folli-

culis exauget; manducant autem, id est Ecclesie

membris incorporant; in sabbato vero, quia pro

spes future quietis hoc fit.

CAPUT TERTIUM

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, manu manum aridam Christus restituit sabbato, inde cum turbis secedit ad mare, ubi multos agnos et demoniacos sanat. Secundo, vers. 43, in monte e discipulis seligit duodecim Apostolos, eosque evan gelizatum mactit, cum potestate infirmos curandi et demones ejicendi. Tercio, vers. 22, Scribes calumniantes quod in Beelzebub demones expelleret, confutat, atque hanc esse blasphemiam in Spiritum Sanctum, quem nungquam remittitur. Denique, vers. 31, docet matrem et fratres suos esse eos qui faciunt voluntatem Dei Patris sui.

1. Et introivit iterum in synagogam; et erat ibi homo habens manum aridam. 2. Et observabant eum, si sabbatis curaret, ut accusarent illum. 3. Et ait homini habenti manum aridam: Surge in medium. 4. Et dicit eis: Licit sabbatis bene facere, an male? animam salvam facere, an perdere? At illi tacebant. 5. Et circumspiciens eos cum ira, confrustatus super exitate cordis eorum, dicit homini: Extende manum tuam. Et extendit, et restituit est manus illi. 6. Exeuntes autem Pharisei, statim cum Herodianis consilium faciebant adversus eum, quomodo eum perderent. 7. Jesus autem cum discipulis suis sessus est ad mare; et multa turba a Galilaea et Iudea secuta est eum, 8. et ab Hierosolymis, et ab Idumaea, et trans Jordanem; et qui circa Tyrum et Sidonem, multitudine magna, audientes que faciebat, venerunt ad eum. 9. Et dixit discipulis suis ut naviculis sibi deserviret propter turbam, ne comprimerent eum. 10. Multos enim sanabat, ita ut irruerent in eum ut illum tangerent, quotquot habebant plagas. 11. Et spiritus immundi, cum illum videbant, procedebant ei, et clamabant dicentes: Tu es Filius Dei. Et vehementer comminabatur eis non manifestarent illum. 13. Et ascendens in montem vocavit ad se quos voluit ipse, et venerunt ad eum. 14. Et fecit ut essent duodecim cum illo, et ut mitteret eos praedicare. 15. Et dedit illis potestatem curandi infirmitates et ejiciendi demonia. 16. Et imposuit Simoni nomen Petrus; 17. et Jacobum Zebedaei, et Joannem fratrem Jacobi, et imposuit eis nomina Boaerges, quod est, filii tonitri; 18. et Andræam, et Philippum, et Bartholomæum, et Matthæum, et Thomam, et Jacobum Alphai, et Thadæum, et Simonem Cananæum, 19. et Judam Iscaritem, qui et tradidit illum. 20. Et veniunt ad domum; et convenient iterum turba, ita ut non possent neque panem manducare. 21. Et cum audissent sui, exierunt tenere eum; dicebant enim: Quoniam in furorem versus est. 22. Et Scribe, qui ab Hierosolymis descendenter, dicebant: Quoniam Beelzebub habet, et quis in principe dæmoniorum ejicit dæmonia. 23. Et convocatis eis, in parabolis dicebat illis: Quomodo potest Satanas Satanam ejicere? 24. Et si regnum in se dividatur, non potest regnum illud stare. 25. Et si dominus super semetipsam dispertitur, non potest dominus illa stare. 26. Et si Satanas consurrexerit in semetipsum, dispersitus est, et non poterit stare, sed finem habet. 27. Nemo potest vasa fortis ingressus in dominum diripere, nisi prius fortem alliget, et tunc dominum ejus diripiatur. 28. Amen dico vobis, quoniam omnia dimittentur filiis hominum peccata, et blasphemias quibus blasphemaverint; 29. qui autem blasphemaverit in Spiritum Sanctum, non habebit remissionem in æternum, sed reus erit æterni delicti. 30. Quoniam dicebant: Spiritum immundum habet. 31. Et veniunt mater ejus et fratres; et foris stantes miserunt ad eum vocantes eum, 32. et sedebat circa eum turba, et dicunt ei: Ecce mater tua et fratres tui foris querunt te. 33. Et respondens eis, ait: Quæ est mater mea, et fratres mei? 34. Et circum-

spiciens eos, qui in circuitu ejus sedebarat, ait: Ecce mater mea, et fratres mei. 35. Qui enim facerit voluntatem Dei, hic frater meus, et sonor mea, et mater est.

Vers. 4. 4. Et dicit eis: Licit sabbatis bene facere, *March. 3: 2*

AN MALE? ANIAM SALVAM FACERE, AN PERDERE?

Luc. 12: 8

Legit interpres ἀντίτιτα, id est perdere; jam le-

gunt ἀντίτιτα, id est occidere: sed perdere hoc

loco est aptius. Agitur enim de manu, qui ma-

nus habebat aridam, non de mortuo vel occiso

sunt occidendo. De manu hoe curando Scribe

moverant Christo scrupulum et dubium: « Si li-

cet sabbatis curare? » Christus hoc dubium alia

interrogatione non dubia, sed clara resolvit,

dicens: « Licit sabbatis bene facere, an male?

animam salvam facere, an perdere? » An i-

am, id est hominem, ait S. Augustinus, est

synecdoche; a parte enim significatur totum.

Sensus est, q. d. Si quis ergo vel graviter afflicto,

qualis est hic manus, habens manum aridam,

die sabbati non succurrat et beneficiat, si id

facere possit (uti ego Christus possum), hic ei

malefacit; negat enim ei opem lege charitatis

debitam. Similiter si quis hominum in gravi ne-

cessitate constitutus, die sabbati non salvet,

eum salvare possit, hic censetur cum perdere;

ergo licet mihi sabbato mancum hunc curare:

ni si enim hoc beneficium ci præstero, censemor

ei necessaria et maleficiisse, et ni si eum salvare

fecero, censemor eum perdidisse, utpote qui be-

neficent et c. illi afflito quasi debet ademerim,

ac dux et immiscircors in eum exti-

tilerunt, relinguens eum in sua afflictione, qua-

facile tollere poteram. Similiter sensu sit. Augus-

tinus: « Si fætemen non pavisti, occidisti, » quia

permisisti eum fame emori. Sic si a latrone per-

mundu non liberasti, cum posses, cum occi-

disti: eis enim mors et cedes tibi ad culpam et

peccatum a Deo imputabatur, perinde ac si eum

occidisses. Significat ergo Christus, sabbato non

beneficere agro cum possis, eis eidem male-

facere; atque nungquam licet malefacere: ergo

semper licet tali benefacere, adeoque in sabbato;

hec enim Deus et operibus bonis dicatus est.

Unde gravius peccatum est, in sabbato malefa-

cere quam illis diebus: sic enim violatur sancti-

sabbati, sicut benefaciendo illa magis colo-

batur et sineficiatur.

Vers. 5. 5. ET CIRCUMSPICENTI EOS CUM IRA. — Incredibili-

corum irascens, ait interplexaris, nimirus vultu

toro et irato ostendens se indignari Scribarum

menti cœco, porverse et obstinate, quia Christi

miracula et beneficia in substantia patrata, quasi

male et contra legem sabbati colendi facta accu-

sabunt. Hinc patet, quod in Christo fuerit vera

ira, tristitia etæreque passiones et affectus, qui

sunt in aliis hominibus, sed domite et ratione

subjecte: quare ira erat ei eos virtutis. 6. Ira, ait

Franciscus Lucas, nobis est passio, Christo tan-

quam actio erat; nobis sponte oritur, a Christo

in se excitatur; ora in nobis reliquæ corporis

animique vires turba, nec pro arbitrio potest

reprimi: a Christo excitata, movet quod ipse

movebit, turbat nihil, denique quiescit pro

voluntate ipsius. 7. Hoc est quod ait S. Leo,

epist. 41: « Sensus corporei vigebat (in Christo)

sine lege peccati, et veritas affectionum sub mo-

deramine defacta et mentis. »

Porro ira, ait Aristoteles, lib. 1 *De Anima*,

cap. 1, text. 16, est appellatio doloris vicissim

adversario inferendi. Unde Nyssenus (vel potius

Nemesius Christianus philosophus) hijs enim

nomine extat hic liber, tom. IX *Biblioth. SS. Pa-*

tri, lib. IV *Philos.*, cap. XIII: « Ira, ait, est re-

*cruciationis appetitus. » Et Lactantius, lib. *De Ira**

Dei, ex Possidio: « Ira, ait, est cupiditas puni-

endi eum a quo te inique lesum putas. » Unde

in Christo vero nascitur ex amore Dei: quia enim

ipse summe amabat Deum, hinc de ejus offensa,

per peccata et peccatores facta, summe tristitia

et irascitur, volens illam offensam compen-

sare vel puniendo, vel corrigit peccatores et

infideles. Quare ira Christi erat zelus, vel zelo

conditio, ut in Angelis et Beatis non est ira, sed

zelus. Vide D. Thomam et Scholasticos, ill. part.

Ques. XV, art. 9. An in Deo sit proprius ira af-

fectus, variant Doctorum sententia. Alii enim

*cum Suarez, opuscul. *De Divina Justitia*, sect. 3,*

n. 2, affirmant; ali cum Vasquez, tom. I in

I part., disp. 84, cap. iv, negant.

CONTRISTATUS SUPER CECITATE (Syrus, duritie, vel

calo) CORDIS ROPA. — Græce, κυρτούμενη, id est

condonans et volamiserans, quod odio et invidia

excepisti et oikatrii nollent agnoscere ipsum esse

Messium, sed ipsius beneficia sabbato in ergos

collata perverterent, et ut maleficis calumniantur.

Significat ergo Iesu iram non processisse ex

appetitu vindictæ, sed mixtam fuisse commisera-

tionem, Jesunque peccatis iratum fuisse, sed pec-

catoribus condoluisse, utpote quis amabat et sal-

varare scagabat. Denique omnis ira mixta est tristitia

: iratus enim dolet et tristatur ob malum cui

irascitur, illico in animo malum hoc contristans amo-

veat. Ita D. Thomas et Scholasticus loco citato.

9. UT NAVICULA SUU DESERVIRUET. — Græce, παρ-

πρεπή, id est ut esset presto ad manum, et, ut

Pudicus verit, ut assidua esset comes, ut, ir-

ruente turba, illico in navim se reciparet, ne ab

illa comprimeretur.

10. PLAGAS. — Græce, παττῆται, il est flagella,

Math. 10: 15

puta plaga et morbi, quibus Deus homines ob-

peccata castigat et flagellat. Significat ergo sepe

morbos esse flagella, az a Deo ob peccata im-

mitti, ut illa castiget.

Vers. 11. 41. ET SPIRITUS IMMUNDI, CUM ILLUM VIDEANT, PROCIDEBANT EI. — Id est, accidebant ei ad pedes genuflexi, non ex religione et amore, sed ex metu et timore supplicium suum deprecaturi, ne scilicet eos ex hominibus ejiceret et in tartara relegaret.

ET CLAMABANT, — ut ab eis honoratus et laudatus, parceret eis.

Vers. 12. 42. DICENTES: TU ES FILIUS DEI. — Queres, an demones vere cognoverint JESUM esse MESSIAM, sive Christum Dei Filium? Respondeo: Ex hoc loco et ex Matth. viii., 29, et ex Lue. cap. iv., 41, ac ex Patribus et Interpretibus communiter in ea loca commentantibus, liquet demones, licet in baptismo Christi et ante baptismum non plane eum cognoverint, nam post baptismum tentarunt eum, ut quis esset ipse agnoscerent; ipsos tamen postea id agnoverunt ex tantis miraculis, que evidenter videbant esse vera miracula, non suam et angelorum omniaque naturalem vim transcedente, et a solo Deo supernaturali vi patrari, queque Christus faciebat hoc fine et scopo, ut probaret primo, se esse Messiam Patribus promissum; quia etesse Deum Deique Filium; hinc, inquam, demones cognovisse JESUM et esse MESSIAM, et esse Dei Filium, maxime cum dum miraculis Christi confundebant Scripturas et prophetias veteres de Christo, que ipsum taliter fore, qualiter erat Jesus, talique miracula patraturum predixerant.

Ubi tamen adverte demones non ita clare et firmiter idipsum cognovisse, quin alia ex parte cogitantes magnitudinem mysterii, tanta dignationis et humiliactionis Christi incarnati, quod videtur naturaliter incredibile, presertim superbissimo diabolo, subinde hastarent et dubitarent an Jesus vere esset MESSIAS et Dei Filius. Magis hastarunt, imo ignorarunt finem et fructum hujus mysterii, quod scilicet per Christi incarnationem, crucem et mortem redimendi essent homines, itaque sum in eis regnum esset extendendum, et regnum Dei erigendum; maxime quia exceccabat eos odium Jesu, quem quia videbant esse sanctissimum, et plurimas sibi animas eriper, hinc cum omnino sibi oppugnandum etendendum et necandum sumserunt.

Unde factum est, ut ipsi odio Jesu exceccati, et Sanctas Scripturas aliqui claras de Christi cruce et morte, as nostra per eam redempções, vel non considerarent, vel non intelligerent: quoque ipsi JESUM velut hostem juravat, per Iudeos crucifuerunt et occiderunt, itaque nescienter suum regnum everuerunt. Ita S. Leo, serm. 9 de Passione: «Nec ipse, inquit, diabolus intellexit, quod seviendo in Christum, suum destrueret principatum: qui antiquae fraudis jura non perderet, si se a Domini JESU sanguine conineret. Sed malitia nocendi avidus, dum irruit, ruit; dum capit, captus est; dum persequitur mortalem, incidit in Salvatorem.»

44. ET FECIT UT ESSENT DUODECIM CUM ILLO. — **Vers. 14.** Quasi ejus Apostoli, contubernales et legati ex ^{13.} latere. Unde subdit: «Et ut mitteret eos predicare.»

45. ET DEDIT ILLIS POTESTATEM CURANDI INFIRMATATES. — **Vers. 15.** **Math.** «Dedit,» non jam cum eos designavit duntaxat, et Apostolus creavit, sed postea ^{14.} cum misit eos prædicandum, cap. vi., 7; tunc **Lue. 7.** enim predicationem confirmare debebant miracula. Est ergo hic prolepsis, sive anticipatio.

46. ET IMPOSUIT SIMONI NOMEN PETRUS. — **Vers. 16.** haec verba Graeci codices nonnulli habent, ^{15.} **Lue.** Σίμων, id est *primum Simōnē*, scilicet constitutus inter Apostolos; sed haec verba omitunt ceteri: idipsum tamen satis intelligunt ex eo quod Petrus hic primus a Christo nominetur nomenque ei mutetur, ut qui prius vocabatur Simon, deinde vocetur *Cepha*, greco et latine *Petrus*, id est petra: quia ipse a Christo constituentur *ex aetate minimis*, et **IMPPOSUIT EIS NOMINA BOANERGES**, quod est (significat) *FILII TONITRUI*: «Nomina, non dicti, nomes, sed a nomina,» quia plures erant, scilicet duo, unde plura requirebant nomina, scilicet Boanerges, quod est plurale, et significat non filium, sed *filios tonitrii*, in plurali, id est tonantes, scilicet Christi Evangelium et dogmata.

BOANERGES. — Sic et Arabicus, *Egyptius*, Persicus; *Aethiopicus vero, Baanerges*. Hoc nomen non corruptum; nam hebrei vel potius syriacē dicendum esset *Banerges*, aut *Bonerges*, quomodo habent quedam exemplaria, teste Franciso Luca in *Notatione*, hic, notat. 460. Syri enim, uti et Bavari ad Westphali, vocant a pronuntiant ut *o*, ac pronuntiant ut *a*: unde pro *Samuel* dicunt *Samuel*; pro *Solomon*, *Salomon*; pro *bene dicunt bane*, id est filii. Forte *Banerges* corruptum versusque est in *Baanerges* ab imperitis, putantibus *baa* significare boatum tonitru. Ita Franciscus Lucas.

Porro *Banerges*, ut recte notat Jansenius et Angelus Caninus in *Nomin. Hebr.* cap. xi, compositum et conflatum est ex *בָּנֶה base*, id est filii, et *רְגֵשׁ reges*, id est frenum, hoc est tonitru. Sic enim Jupiter a Greco vocatur *βασιλεὺς*, id est altifimens, id est altifons. Unde et Syrus hi vertit, *bane reges*, id est filii tonitru, pro quo Hebrei dicunt *בָּנִי bene raam*; sed Christus syriacē more illius evi locutus est. Est ergo hic metathesis: transponit enim littera *r*, et preponit littera *e*; nam pro *bane reges* dicitur *baanerges*. Similes metatheses in eadem littera *r*, sunt apud alias nationes, ut multis exemplis ostendit Angelus Caninus in *Hellenismo*, pag. 64.

Sic Graeci poetae pro *κρῆτις*, id est cor, dicunt *κρῆτες*; pro *κρήτης, κρητικός*; pro *κρητικός, κρητικός*; Latini pro *vīcīo* dicunt *nervus*; pro *άποτελεσμα, repas*; pro *άρπαξ, rapio*; pro *μορφή, forma*; pro *κρητικός, κατέρ*; pro *κρητικός, caro*; pro *κρητικός, cernere* debet. *Punice gerac, tigris, arx; Etruse rocca; tigris, virgo: darag, gradus; mecar, marcor; elmaria, mulier; carnes, cramesy. Hebrei arcts (Belgice arctis), terra; suppor, passer; kebara, cibrium; cibibrim, Cherubim; keratin, cruna; kerem, cornu.*

Sensus ergo est, q. d. Christus Jacobum et Joannem nomine novo vocavit «banerges», id est filios tonitru, quia eos pre ceteris Apostolis deputavit ad illum in predicationem et propagationem sui Evangelii, ut vita sanctitate et miraculis essent quasi fulmina, et vocis efflacia essent quasi tonitru, quia homines etiam infideles et barbaros conculerent, et ad penitentiam vitamque sanctam traducerent, id patet in Jacobo, quia ipse haec habeat libetatem et zelum praedicandi, primus inter Apostolos Judeorum et Herodis iam incurrit, ab eisque capite plexus martyr occubuit, *Actor. XII.* Idem Hispanos et per eos Indos tam Orientales quam Occidentales converti, alias gentes in fide Christi vel erudit vel conservat. Joannes vero diffissime et efficacissime predicavit, ultimusque Apostolorum vita functus est, cum Asiam aliasque provincias predicando Christo subgeisset. Hinc et Evangelium a tonitru divino orditur, quasi Dei tonantis aquila clangens et fulminans, dum ita intonat: «In principio erat Verbum; et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum.» Ita S. Epiphanius, *heresi 73.* Quocirca dum ipsum Evangelium scriberet, e celo emicuere fulgura et tonitrua, perinde ac emicuere e monte Sina, cum Deus in eo daret legem Mosi et Hebreis, uti ex Prochoro, Joannis discipulo, et ex Metaphrase docet Baro, anno Christi 99; in fine

Vide dicta *Ezech. I., 44*, ad illa: «Iabant in similitudinem fulgoris coruscantis,» ubi in «fili tonitru» tripliciter explicit. Sic Pericles orator non tam loqui et perorare, quam fulgurare et tonare videbatur, ait Quintilianus, lib. II, cap. vi. Unde Olympius, id est celestis, a Poetis cognominatus est.

21. ET CUM AUDISSENT SUI (aliqui e cognatis Christi; Syrus, *fratrebus ipsius*). Ha Euthymius, Theophylactus, Beda), EXIERUNT TENERE (ligare) **ECUM**; DICEBANT ENIM: QUONIAM (quod) IN EUROPÆ VERSUS EST. — Graec., *tigris*, id est extra se est, mente alienatus est, ex ieiuna piate et zelo factus mentis impos, delirus et insanus. Vide dicta *Math. XI., 46*; *Arabicus*, dicens *quoniam ipsi tigris esset*; Syrus ad verbum, *dicebant eum extra mentem suam exisse*; aliter alli: *dicentes quod in deliquio incidit*, ex India, eo quod pro turba non haberet otium manducandi. Vide vers. 20.

CAPUT QUARTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus proponit parabolas: primo, *seminantis*; secundo, vers. 21, *lucernæ expositiæ in candela-bro*; tertio, vers. 26, *seminis*; quarto, vers. 31, *sinapis*. **Secundo**, vers. 37, *dormiente ipso oritur tempes̄ta in mari*, *qua a discipulis excitatus, imperans ventis et mari, sedat*.

1. Et iterum copit docere ad mare: et congregata est ad eum turba multa, ita ut navim ascendens sederet in mari, et emissis turba circa mare super terram erat; 2. et docebat eos in parabolis multa, et dicebat illis in doctrina sua: 3. Audite: ecce exit seminans ad seminandum. 4. Et dum seminat, aliud cecidit circa viam, et venerunt volucres coli, et comedebant illud. 5. Aliud vero cecidit super petrosa, ubi non habuit terram multam, et statim exortus est, quoniam non habebat altitudinem terre; 6. et quando exortus est sol, exæstuavit; et eo quod non habebat radicem, exaruit. 7. Et aliud cecidit in spinas; et ascenderunt spinæ, et suffocaverunt illud, et fructum non dedit. 8. Et aliud cecidit in terram bonam, et dabit fructum ascendente et crescente; et afferebat uana triginta, unum sexaginta, et unum centum. 9. Et dicebat: Qui habet aures audiendi, audiat. 10. Et cum esset singularis, interrogaverunt eum hi qui cum eo erant duodecim, parabolam. 11. Et dicebat eis: Vobis datum est nosse mysterium regni Dei; illi autem qui *loris* sunt, in parabolis omnia fiunt: 12. ut videntes videant, et non videant; et audentes audiant, et non intelligent: nequando converatur, et dimittantur eis peccata. 13. Et ait illis: Nes-

citis parabolam hanc? et quomodo omnes parolas cognoscetis? 14. Qui seminat, verbum seminat. 15. Hi autem sunt, qui circa viam, ubi seminatur verbum, et cum audiunt, confessim venit Satanas, et auferit verbum, quod seminatum est in cordibus eorum. 16. Et hi sunt similiter, qui super petrosa seminantur: qui cum audierint verbum, statim cum gaudio accipiunt illud; 17. et non habent radicem in se, sed temporales sunt; deinde orta tribulatione et persecutione propter verbum, confessim scandalizantur. 18. Et alii sunt qui in spinis seminantur: hi sunt qui verbum audiunt, 19. et ærumnus sacerdatis, et deceptio divitiarum, et circa reliqua concupiscentia intrœentes suffocant verbum, et sine fructu efficiuntur. 20. Et hi sunt, qui super terram bonam seminati sunt, qui audiunt verbum, et suscipiunt, et fructificant, unum triginta, unum sexaginta, et unum centum. 21. Et dicebat illis: Numquid venit lucerna ut sub modio ponatur, aut sub lecto? nonne ut super candelabrum ponatur? 22. Non est enim aliquid absconditum, quod non manifestetur; nec factum est occultum, sed ut in palam veniat. 23. Si quis habet aures audiendi, audiatur. 24. Et dicebat illis: Videte quid audiatis. In qua mensura mensi fueritis, remetietur vobis, et adjicetur vobis. 25. Qui enim habet, dabitur illi; et qui non habet, etiam quod habet auferetur ab eo. 26. Et dicebat: Si est regnum Dei, quemadmodum si homo jaciat sementem in terram, 27. et dormiat, et exurgat nocte et die, et semen germinet, et increasat dum nescit ille. 28. Ulro enim terra fructificat, primum herbam, deinde spicam, deinde plenum frumentum in spica. 29. Et cum produxerit fructus, statim mittit faciem, quoniam adest messis. 30. Et dicebat: Cui assimilabimus regnum Dei? ant cui parabolæ comparabimus illud? 31. Sicut granum simapis, quod cum seminatum fuerit in terra, minus est omnibus seminibus, quæ sunt in terra; 32. et cum seminatum fuerit, ascendet, et fit magis omnibus oleribus, et facit ramos magnos, ita ut possint sub umbra eius aves, et ali habitare. 33. Et talibus multis parabolis loquebatur eis verbum, prout poterant audire; 34. sine parola autem non loquebatur eis, seorsum autem discipulis suis dissebat omnia. 35. Et ait illis in illa die, cum sero esset factum: Transeamus contra. 36. Et dimittentes turbam, assumunt eum ita ut erat in navi; et alias naves erant cum illo. 37. Et facta est procella magna venti, et fluctus mittebat in navim, ita ut impleretur navis. 38. Et erat ipse in puppi super cervical dormiens; et excitavit eum, et dicunt illi: Vixit mari: Tace, obmutesce. Et cessavit ventus, et facta est tranquillitas magna. 40. Et ait illis: Quid timidi estis? nequid habetis fidem? Et timuerunt timore magno, et dicebant alterutrum: Quis, putas, est iste, quia et ventus et mare obediunt ei?

10. ET CUM ESSET SINGULARIS. — Graecus, *καταρχα*; id est *singularis*, hoc est solus, ut veritati Arabicus, semotus a turba populi; Syrus, *cum esset solus*. Sic solus et separatus ab aliis latine dicitur singularis, quasi sine angulo, eo quod illa quæ unius et sola sunt, nequeant constitutre angulum: a singulo dicitur singularis, id est unicus et solus. Unde Cicero, Academ. Quæst. lib. IV: « Unum, ait, Aristoteles in philosophia proprium, » Et Caesar, lib. IV *De Bello Gallico*: « Ibi aliquos singulares (solos) ex navi egredi conspererunt, incitati equi impeditos adorabantur. » Hinc et illud: « Quoniam tu, Domina, singulariter in spe constitui me, » Psal. IV, 10.

INTERROGAVERUNT EUM (Iesum) III QUI CUM EO HABENT DUODECIM — Graecus, Syrus et Arabicus habent, *cum duodecim*, q. d. Septuaginta discri-

puli, qui cum duodecim Apostolis erant assecæ Jesu, interrogabant eum, quis esset sensus parabolæ semini et seminantis. Ita Euthymius.

21. NUMQUID VENIT (id est adducitur, vel infatur in domum vel cubiculum) LUCERNA UT SUB MODIO PONATUR? — ut abscondatur sub vase; q. d. Non; sed ut publice exponatur, omnibus que luceat. Hac parabola significat Christus nolle se mysteria hujus parabolæ catenergue. Evangelii dogmata clari et abscondi, sed velle ut discipuli eadem suo tempore explicitent et communiquerent, qui hoc tempore needum illa capere poterant: quare illa non servent occulta, sed vulgent et palam predicient. Ita S. Hieronymus, Beda et alii, et patet ex vers. sequenti, cap. subdit:

22. NON EST ENIM ALIQUID ABSCONDITUM, QUOD

CUM MANIFESTETUR (quod non sit manifestandum), NEC FACTUM EST OCCULTUM, SED UT IN PALAM VENIAT. — Ita lego cum Graecis et Romanis; q. d. Licit doctrina Evangelica, et gesta dictaque mea adhuc arcana sint et occulta, non volo tamen ea semper manere occulta; sed opportuno tempore manifeste a vobis, o discipuli, omnibus proponi et predicari. Ita S. Hieronymus et Beda. Hoc est quod ait Christus, Matth. x, 27: «Quod dico vobis in tenebris, dicite in lumine; et quod in auretis, predicate super tecta.»

24. ET DICEBAT ILLIS: VIDETE QUID AUDIATIS. — q. d. ait Euthymius: Attendite ad ea quæ a me auditis, ut illa intelligatis et memorias mandefatis, et suo tempore ore exequamini, nimis ut ea illis comunicaretis. Causam subdit: « Nullum ex diis meis vos effugiat, » ait Theophylactus. Audi Bedam: « Instanter nos docet verba auscultare, quatenus et nostro illud pectori continue ruminare, et alieno ructare sufficiamus audiit. »

In qua MENSURA MENSI FUERIT, REMETIETU VOBIS, ET ADJICITER VOBIS. — q. d. Si large et copiose doctrinam meam aliis communicaretis et predicaveritis, ego quoque large et copiose longe majorem eius intelligentiam, sapientiam, gratiam et gloriam quasi antidoton et premium vobis imperiar. Sic fontes quo plus aqua deorsum effundunt, eo plus sursum recipiunt. Discant ergo doctores, catechistæ, predicatoræ, etc., ex hac Christi sententiâ et promiso, quo plura in alios docendo contulerint, eo plus sapientiam et gratiam a Christo sese accepturos, juxta illud: « Qui parce seminat, parce et metet: et qui seminat in benedictionibus (beneficiis, hoc est benefice, large, copiose), de benedictionibus et metet, » II Corinth. ix, 6. Vide ibi dicta.

25. QUI ENIM HABET, DABITUR ILLI; ET QUI NON HABET, ETIAM QUOD HABET AUFERETUR AB EO. — Habet, » id est utitur et utendo ostendit se habere: hic enim habet in actu, cum ille qui non utitur gratia et dono, illam habeat in habitu, et opio duxat: hoc est quod Theologi dicunt, utentem gratia sua, habere illam in actu secundo; non utentem vero habere eam dum taxat in actu primo, hoc est in potentia et habitu. Vide dicta Matth. XIII, 12, et Matth. xv, 29. Sensus ergo est, q. d. Qui doctrina sibi a Deo, sive per studium, sive per infusionem imperita utitur, huic dabitur argumentum doctrinae: ab illo autem qui doctrina sua non utitur, Deus illam auferet ab eo, utpote otiosam et inutilem: Christus enim hic stimulat Apostolos ad diligenter et ferventem predicationem Evangelii, polliciendo eis, si id fecerint, maiorem sapientiae sue et gratiae affluxum.

26. ET DICEBAT: SIC EST REGNUM DEI, QUEMADMODUM SI HOMO JACIT SEMINENT IN TERRAM. — Haec parabola alia et diversa est ab illa seminantis, quæ præcessit vers. 3, licet utraque ab eodem nomine sit petita, sed diversimode applicata et

explicata. Porro per semen, ut recte docet S. Chrysostomus, Beda, et Scholiastes apud Hieronymum hic, æque ac apud S. Mattheum, XIII, significatur doctrina Evangelica; per agrum, auditores; per messem, consummatio mundi, aut etiam mons cuiusque hominis.

27. ET DORMIAT (scilicet homo qui seminavit) ET EXURGAT NOCTE ET DIE, ET SEMEN GERMINET ET INCRESCAT, DUM NESCIT ILLUS. — Nonnulli ῥιτο « exurgat nocte et die, » referunt ad semen, ut explicans Christus subdat: « et (nisi et accipiunt ut δύναται, et explicativum ejus quod præcessit, ac sumi putant pre id est,) semen germinet et increscat, dum nescit ille, » scilicet homo dormiens, q. d. Semen jaustum in terram ab agriculta, germinat et crescit continuo nocte et die, ac etiam dum agriculta de eo non cogitat, sed quiescit et dormit. Ita Beda, Scholastes apud S. Hieronymum et Glossa.

Planus S. Chrysostomus, Theophylactus, Euthymius, Maldonatus, Franciscus Lucas et alii ῥιτο « exurgat die et nocte, » referunt ad hominem seminantis, non ad semen, ita ut « nocte pertineat ad » dormiat; « vero » die, » ad exurgat, » q. d. Siue agriculta, qui seminavit, otiosus per noctem dormiente, et per diem surgeente aliquis negotiis vacante, nec de semine et agro cogitante, ipsum tancon semen vi sua germinat et crescit agriculta nesciente, ita ut primo germinet herbam sive germen, deinde spicam ac deinde frumentum in spica: sic pariter se habet Evangelii prædicatio et doctrina: haec enim a Christo et Apostolis seminata, id est prædicta a parvis initio continuo, sed sensim, sine sensu crescit in magnas et maturas fidelium fruges, ipso Christo quasi dormiente in ecclias, et velut nesciente, eo quod permittat Judeos et Gentes infideles ac tyrannos contra Apostolos et Evangelium insurgere, eosque persequi et occidere; crescit, inquam, donec sensim se propagans totum orbem occupet, quando matura iam messe frumentum, id est electi colligerent in horrem celi, quod fiet in fine mundi et die iudicii.

Hac ergo parabola significatur vis Evangelii, quod sensim totum orbem pervasit, cumq[ue] ad se et Christianum converlit. Tacite quoque per illam significatur non esse gloriantum Apostolos præconibus Evangelii in sua predicatione, quasi ipsi per eam orbem converterint; quia, ut ait Apostolus, « neque qui plantat est aliquid, neque qui rigat, sed qui incrementum dat Deus, » I Corinth. III, 7. Ex alia parte innuit nec eos debere cadere animo, si videant parvum et incutum esse predicationis sui fructum, quia Deus per paucos ab eis conversos multos alios sensim converteret, uti S. Jacobus per septem, vel, ut alii, novem se conversos Hispania, (statim Hispaniam) convertil.

28. ULTRÒ ENIM TERRE FRUCTIFICAT, PRIMUM HERBAM, DEINDE SPICAM, DEINDE PLENUM FRUMENTUM

IN SPICA. — Arabicus: *Quia terra sola profert spicam, primo herbam, et post illam spicam; deinde impletur spica, ut quando perfectus sit fructus, tunc ponatur falsa, quoniam adest messis.* Sic pariter sensim per predicationem Evangelii crevit Christi fides, et Ecclesia per varios incrementorum gradus; crevit, inquam, tunc in virtutibus, tunc in propagatione per omnes provincias.

Moraliter. — *herbam, spicam, frumentum* triplici virtutum et meritorum ejusque incremento adaptant Interpretes. Terra enim cordis tam quid nostri germinat, *primo*, herbam, cum bona desideria et opera in se concepit et inchoat; *secundo*, spicam, cum ea operando strenue prosequitur; *tertio*, frumentum, cum opera, virtutes et merita ad plenam maturitatem et perfectionem perducunt. Ita Theophylactus: « Herba, ait, est in principio boni, spica cum resistissimum tentationibus, fructus perfecta operatio. »

Audi S. Gregorium, homil. 43 in Ezech., et lib. XII Moral., cap. xiv: « Herbam producere, est inchoationis bona adhuc teneritudinem tenero. Ad spicam herba venit, cum virtus animo concepta ad profectum boni operis perducit. Plenum vero frumentum in spica fructificat, quando jam in tantum virtus proficit, ut esse robusti et perfecti operis possit. » Quare « non satis est ad salutem, inquit Victor Antiochenus, ut instar viridis feni per obediendum floreamus; sed quadam preterea mascula animi fortitudine, quia ventorum flatibus, hoc est tentationibus circumacti, erexit culmi instar consilans opus est. Tum etiam ut veluti uberes aristae fructuum, hoc est virtutum granis turgeamus mensisque manum impleamus. »

Inquit ergo hic Christus Apostolos et eos qui animas convertunt, debet longanimitate expectare laboris sui fructum et messem, uti exspectant agricultores; ac teneros fideis sensim docendo, monendo, exercendo fovere et promovere ad apicem virtutis. « Nullus itaque, inquit Beda, qui ad bonum propositum adhuc in mentis teneridine esse conspicitur, describitur, quia frumentum ab herba incepit ut granum fiat. »

Symbolice: Scholastica apud S. Chrysostomum: « Herba, ait, fuit in lege natura, spica in lege Moysis, frumentum in Evangelio. »

29. ET CUM PRODUXERIT FRUCTUS, STATIM MITTIT FALCEM. — Graece, ἐπεὶ δὲ ἀρπάζει ἡ κηρύξ, id est cum vero produderit se, vel cum productus fuerit fructus: fructus ergo hic est nominativi

casus: unde alii vertunt, « cum provenierit fructus; » Euthymius, « cum maturerit; » Syrus, *cum pinguis evaserit;* Arabicus, *cum perfectus fuerit.* Est hebraismus. Apud Hebreos enim verba in conjugatione *hitpael* sunt passive significativa, aut actionis reflexa, qua agens actionem in se suscipit, ut idem sit patiens qui est agens. Unde quidam codices legunt: « Cum se produxit fructus. » Alter Maldonatus, « Cum produxit fructus: » « Cum fructus, » inquit, id est ipsum semen, quod erat fructus prioris seminis, produxerit, scilicet alium ex se fructum. »

33. ET TALIBUS MULTIS PARABOLAS LOQUEBATUR EIS VERBEM, PROUT POTERANT AUDIRE. — Id est prout digni erant audire, ait Maldonatus ex Beda, Euthymio et Clemente Alexandrino, lib. I Strom. q. d. Christus voluntibus Apostoli intelligere et credere, sine parabolis perspicuus loquebatur, ut magis et magis intelligenterent. Scribis autem et Judaeis nolentibus credere et intelligere, adeo obscurae et parabolice loquebatur, ut, etiam si vellent, intelligere tamen non posset. Simplicius et planius Theophylactus et Franciscus Lucas hic, ac S. Chrysostomus, hom. 43 in Matth., q. d. Christus « talibus, » puta vulgaribus et facilibus, « parabolis, » quas vulgo omnes noscent, non vero abstrusis et turbo incognitis loquebatur, ut earum corticem intelligeret, ad sub eis aliquid celeste et divinum latere cognosceret: quod licet in particuli ipsa non comprehendetur, tamen per parabolam notam ad rem ignotam sub ea latenter vestigandam et perquirendam, a Christo inicitabatur et stimulabatur.

36. ITA UT ERAIT IN NAVI. — q. d. Discipuli as- Ver. 18. sunserunt Christum in altum mare, ut illud cum eo trajecterent; Christum, inquam, ita ut erat in navi, sedens scilicet, et docens populum in littore stantem, ut palet vers. 4; nam postea, vers. 38, sicut hunc mutavit dormiens in navi. Notat celarem discipulorum obedientiam, ac viscissim Christi facilitatem eorum promptitudini se accommodantem, ut turbe affluentis tumultum vitaret. Paulo alter Franciscus Lucas: « Ita ut erat in navi, » hoc est, inquit, ultra illum e navi, in qua erat, egressum. Unde Syrus verit, *cum esset in navi;* Arabicus, *assumperunt eum in navi.*

ET ALLE NAVES ERANT CUM ILO. — Consilio Dei factum est, ut plurimi, qui navibus sisus velebantur, spectatores et testes forent miraculi proxime a Christo patrandi, scilicet sedande tempestatis.

CAPUT QUINTUM.

SYNOPSIS CAPITIS.

Primo, Christus ab energiis ejicit legiones demonum, quae, Christo permittente, ingressa in porcos, eos in mare precipitat. **Secondo,** vers. 23, hemorrhoidam a profluvio sanguinis sanat. **Tertio,** vers. 35, Jairi filiam a morte revocat ad vitam.

1. Et venerunt trans fretum maris in regionem Gerasenorum. 2. Et exuenti ei de navi, statim occurrit de monumentis homo in spiritu immundo, 3. qui domicilium habebat in monumentis, et neque catenis jam quisquam poterat eum ligare: 4. quoniam sape compedibus et catenis vincitus, dirupisset catenas, et compedes communissem, et nemo poterat eum domare; 5. et semper die ac nocte in monumentis et in montibus erat, clamans, et concidens se lapidibus. 6. Videns autem Jesum a longe, cucurrit, et adoravit eum; 7. et clamans voce magna, dixit: Quid mihi et tibi, Jesu Fili Dei altissimi? adjuro te per Deum, ne me torques. 8. Diebat enim illi: Exi, spiritus immunde, ab homine. 9. Et interrogabat eum: Quod tibi nomen est? Et dicit ei: Legio mihi nomen est, quia multi sumus. 10. Et deprecabatur eum nullum, ne se expelleret extra regionem. 11. Erat autem ibi circa montem grex pororum magnus, pacens. 12. Et deprecabantur eum spiritus, dicentes: Mitte nos in porcos ut in eos introemamus. 13. Et concessit eis statim Jesus. Et exuentes spiritus immundi introierunt in porcos; et magno impetu gressus præcipitatus est in mare ad duo millia, et suffocati sunt in mari. 14. Qui autem pascebant eos, fugerunt, et nuntiaverunt in civitatem et in agros. Et egressi sunt videre quid esset factum; 15. et veniunt ad Jesum, et vident illum, qui a demone vexabatur, sedentem, vestitum, et sanamentis, et timuerunt. 16. Et narraverunt illi, qui viderant, qualiter factum esset ei qui demone haberat, et de porcis. 17. Et rogare coperunt eum ut discederet de finibus eorum. 18. Cumque ascenderet navim, cepit illum deprecari, qui a demone vexatus fuerat, ut esset cum illo; 19. et non admisit eum, sed ait illi: Vade in domum tuam ad tuos, et annuntia illis quanta tibi Dominus fecerit, et misertus sit tui. 20. Et abiit, et cepit prædicare in Decapolis, quanta sibi fecisset Jesus; et omnes mirabantur. 21. Et cum transcendisset Jesus in navi rursus trans fretum, convenit turba multa ad eum, et erat circa mare. 22. Et venit quidam de archisynagogis nomine Jairus: et vident eum, procidit ad pedes ejus, 23. et deprecabatur eum multum, dicens: Quoniam filia mea in extremis est, veni, impone manus super eam, ut salva sit, et vivat. 24. Et abiit cum illo, et sequebatur eum turba multa, et comprimebant eum. 25. Et mulier, quae erat in profluvio sanguinis annis duodecim, 26. et fuerat multa persessa a pluribus medicis, et erogaverat omnia sua, nec quidquam proficerat, sed magis deterius habebat: 27. cum audisset de Jesu, venit in turba retro, et tetigit vestimentum ejus; 28. dicebat enim: Quia si vel vestimentum ejus tetigeri, salva ero. 29. Et confestim siccatus est fons sanguinis ejus; et sensit corpore quia sanata esset a plaga. 30. Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem quam exiera de illo, conversus ad turbam, aiebat: Quis teligit vestimenta mea? 31. Et dicebant ei discipuli: sui: Vides turbam comprimentem te, et dicens: Quis me teligit? 32. Et circumpiciebat videntem eam, quae hoc fecerat. 33. Mulier vero timens et tremens, sciens quod factum esset in se, venit et procidit ante eum, et dixit ei: Omne veritatem. 34. Ille autem dixit ei: Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace, et esto sana a plaga tua. 35. Adhuc eo loquente, veniunt ab archisynagogo, dicentes: Quia filia tua mortua

est: quid ultra vexas Magistrum? 36. Jesus autem, auditio verbo quod dicebatur, ait archisynagogo: Noli timere; tantummodo credere. 37. Et non admisit quemquam se sequi, nisi Petrum, et Jacobum, et Joannem fratrem Jacobi. 38. Et veniunt in domum archisynagogi, et videt tumultum, et flentes, et ejulantem multum. 39. Et ingressus, ait illis: Quid turbabimini, et ploratis? puerilla non est mortua, sed dormit. 40. Et irridebant eum. Ipse vero, ejectus omnibus, assunxit patrem et matrem puerellam, et qui secum erant, et congregabatur ubi puerilla erat jacens. 41. Et tenens manum puerellam, ait illi: Talitha cumi, quod est interpretatum: Puerilla tibi dico, surge. 42. Et confessum surrexit puerilla, et ambulabat: erat autem annorum duodecim; et obstupuerunt stupore magno. 43. Et praecepit illis vehementer ut nemo id sciret; et dixit dari illi manducare.

Vers. 2.

2. HOMO IN SPIRITU IMMUNDO. — Id est homo spiritus immundi, sive habens spiritum immunum, puta possessus a demone. Vide dicta cap. 1, vers. 23.

Vers. 7.

7. ADJURO TE PER DEUM, NE ME TORQUES. — Quia sciebat demon sibi quisque meritis et precibus nihil tribuendum a Christo; hinc interponit nomine Dei, quod sciebat Christum summe revereri, q. d. Interposita et invocata nominis divini (quod tibi sacrum sanctumque esse scio) autoritate te rogo, obtestor, et quodam possum constringo, ne me ex hoc corpore ejicias et in infernum abgeschies; hoc enim summum demoni est tormentum.

Vers. 9.

9. LEGIO MIHI NOMEN EST (Syrus, *Legio nomen nostrum*, q. d. Sumus legio demonum, unde explicans subdit), *QUIA MULTI SUMUS.* — Legio proprie continet milites 6668. Vide dicta *Math.* cap. xxvi, 53; sed hic ponitur numerus certus pro incerto. Nota: Demon est simius Dei, hinc imitatur Deum, q. t. est Dominus exercitum, scilicet angelicorum. Simili enim modo demon se vocat legiom, quia plurimos e grege suo socios in aciem educti, ut Deum deinceps fideles oppugnat: quo cirea merito eam formidare debent homines, scient cibi certamen esse, non cum hominibus, iisque plurimi, in perniciem suam conjurantibus, ideoque Dei et sanctorum Angelorum opem implorare et obtineare debere, uti obtinuit Eliseus, *IV Regum* vi, 17. Cetera dixi *Math.* 28, (1).

Vers. 21.

21. ET CUM TRANSCENDISSET JESUS IN NAVI. — *Math.* Graece, διατίθενται, id est cum trajecisset navi in ultra et adversum mari Galilee ripam.

27, 40.

23. ET MULIER QUE ERAT IN PROFUVIO SANGUIS ANNIS DUODECIM. — *Mulier* ex Cesarea Philippi, quae prius Dan, deinde Paneas, denique Co² L² sarea est dicta. Hec est hemorroissa illa cele-

brijis, que a fluxu sanguinis curata a Christo, in memoriam tantu beneficij, statuum illius indicem Cesareo Christo crexit, et cuius basi nascentes herbas cum Christi fimbriam tetigisset, morbis

(4) Quomodo tot pravi spiritus euodem possidere poterit, haud mirabre dummodo animalibus ribus humanis paulisper attendit; nonne enim quotidie videre est unicae cunctione animalium mille cupiditatibus, affectibus et voluntatibus simul agitari ac vexari?

quibuslibet medebatur, teste Eusebio, lib. VII *Immagis Histor.*, cap. xiv; Sozomeno, lib. V, cap. xi, et Theophylacto hic. Julianus Apostata, hostis Christi, statuum hanc deiecit, et sui effigiem eus loco collocavit; sed haec fulmine ita dissipata, testa Sozomeno et *Histor. tripart.*, lib. VI, cap. xix. Julianus imitator nostri Novantes, qui Sanctorum reliquias ²² celum, mergunt et comburunt, cum sanctis ²³ relata, omnes servent et venerantur. Nam cor Zuingli combusti inter cineres reperit, magna cultu servant eius ascecle Zuinglianii, ait Capitulo in *Vita Zwinglii*.

Quare non est verisimilis haemorrhiosam hanc

fuisse Martham, sororem Magdalene, ut opinio S. Ambrosii, lib. *De Salomon*, cap. v; Martha enim Bethanie habitabat iuxta Jerusalem, non Cesarea in Phoenicia. Evangelium Nicodemi haemorrhiosam hanc vocat Veronicam, quem Christo ait ad crucem velum ad sudorem tergundum praebuit, in quo Christus vultus sui effigiem expressit. Sed hoc Evangelium est apocryphum et incertum fidei.

26. DETERIUS HABEBAS. — Arabicus, addiderat

dolorum.

27. VENIT IN TUBA, ET IRO. — quia non audebat

coram eo in manifesto accedere, tum ex rever-

entia Christi, tum quia erat immunda ex fluxu

sanguinis, at Scholasties apud S. Chrysostomum.

Immunda, inquam, tum legaliter: ex Lex Moysi enim

immundos a templo arcendos decernebat eos

qui sanguinis fluxu laborabant; tum physice:

est enim fodus hic profluvii morbus, et tangentes

polluit.

ET TETIGIT VESTIMENTUM EJUS.

28. DICEBAT ENIM: QUI SI VEL VESTIMENTUM EJUS

TETIGERO, SALVA ERO. — *Math.* cap. ix, 20,

pro « vestimentum », » habet » finalium vesti-

menti ejus. » *Fimbria* vocant fila extime vesti

atticula vel assuta, hyacinthina sive violacea colo-

ris, que jussit Deus Iudeos gestare, ut per ea

jugiter refriceraret eis memoria praecceptorum

Dei, et coli ipsius; quae Christus ex lege gestavit,

quasi insigne gentis et religionis Iudeicae. Vide dicta *Numer.* xv, 38.

Est hic exemplum et argumentum ad pro-
bandum vim et usum sanctuarum reliquiarum:

talis enim fuit fimbria Christi, que haemorrhiosam sanavit. Respondet Calvinus mulierem hanc fuisse superstitionis, et superstitionem aliquam suo iacto miscuisse. Verum hoc refellit hic Christus et Marcus, qui non superstitionem, sed fidem ipsius sanitatem hanc tribuant, tamque commandant et confirmant. Nam, vers. 30, dicitur: « Et statim Jesus in semetipso cognoscens virtutem quae exierat ab illo, » id est de fimbria illius. Et vers. 34: « Filia, fides tua te salvam fecit: vade in pace. » Recte S. Hilarius: « Sicut, ait, Auctor naturae dat magneti vim attrahendi ferrum, ita Christus dabat vesti sua vim sanandi ex fide tangentem. » Si vesti, ergo multo magis Eucharistia. Unde S. Gorgonia tactu Eucharisticæ a morbo gravi sanata est, teste Nazianzeno, orat. 11; ergue ac S. Catharina Senensis aliquis permulit. Vide nostrum Salmeronem, tom. VI, tract. 13, in fine.

29. ET CONFESTIM SICCATUS EST FONS SANGUINIS TUIUS. — Id est, stetil profluvinum sanguinis, quod a corpore ejus quasi e fonte pareni jugiter ²⁴ surtebat. Unde Arabicus vertit, et confessus est: « cursus sanguinis ejus.

Tropologicæ: fluxus sanguinis sunt carnis et sanguinis delectationes, ait Beda, uti gulae, luxurie, etc., etc.; has sanat caro Christi purissima in pia Eucharisticæ sumptu.

30. ET STATIM JESUS IN SEMETIPSO COGNOSCENS VIRTUTEM QUAE EXIERAT AB ILLO, — et sanaverat haemorrhiosam, non quasi qualitas aliqua de Christi fimbria exierit, aut virtus hec de loco in locum, puta de fimbria Christi in haemorrhiosam migravit, sed ratione effectus, quem in muliere causabit. Virtus enim manus in Christo, operabatur effectum sanitatis in muliere: » Sicut, ait Theophylactus, doctrina doctorum dicitur communicari discipulis, et in eos transfundit, » cum tamen doctrina ipsa in doctoribus maneat, et sui effectum duxat, puta cognitionem similem in discipulis traducat.

Nota: hec virtus sanandi et faciendo miracula quilibet indita a Verbo humanitati Christi, non erat qualitas physica, hec enim debuisse esse infinita, utpote divine et infinite efficacie, cuius humanitas Christi creata non erat capax; sed erat qualitas moralis, puta virtus instrumentaliter: agebat enim hec humanitas Christi, quasi instrumentum divinitatis. Ita Abulensis, *Ques.* CII in cap. ix *Math.*, et Salmeron loco citato.

QUS TETIGIT VESTIMENTA MEA? — Christus id interrogat, uti Beda, ut salus quam mulieri dederat, declarata et agnita, fidel virtute multis proficiat eosque officiat ad credendum in Christum. » Addit Scholasties apud Chrysostomum, ut mulieris fidei predicti et celebret; Theophylactus vero tertiam causam addicit, ut mulierem a timore solvet.

33. MULIER VERO TIMENS ET TREMENS, SCIENS QUD FACTUM ESSET IN SE, VENIT ET PROCIDIT ANTE EUM, ET DIXIT EI OMNEM VERITATEM. — « Timens et

tremens, non quod superstitionem commisisset, ut vult Calvinus, sed quod clanculum accessisset, et immunda Christum mundum tetigisset, ac beneficium sanitatis Christo inscio quasi suffurata fuisset: ideo timebat ne a Christo increparetur, aut ne Christus beneficium suum repeleret et revocaret, vel graviori malo eam pleceret. Hinc patet eam needum perfectam in Christum fidem et spem habuisse; non enim putasset Christum latere se posse, nos adeo eum timuissemus. Quare Christus eam animans, dixit: « Confide, filia, » ut habet Mattheus, cap. ix. Ita Chrysostomus fidem.

34. ILLE AUTEM DIXIT EI: FILIA, FIDES TUA TE SALVAM FECIT. — Christus hic mulieri timenti, ne

Math. 15, 22;

Luc. VIII,

confidet stabilemque esse jubet, q. d. Non nuda fimbria mea, quam magna fides certa spe sanitatis obfincenda tetigisti, o mulier, te sanavit; sed principali per omnipotenciam mea, secundario et merito, sive causa meritaria, te a fluxu sanguinis liberavit; quam liberationem ego rati habeo, imo confirmo et roboro.

VADE IN PACEM. — « Mittit eam in fine bonorum, inquit Scholastes Chrysostomi; in pace enim Deus habitat, ut cognoscat se etiam a peccatis mundataam. » Nam quos corpore Christus sanavit, hos etiam in anima sanctificavit.

39. PUELLA NON EST MORTUA, SED DORMIT. — *Loci* enim vere sit mortua, tamen illico per me a morte quasi a somno excedit: quare non tam mortua, que semper manet mortua, quam dormiens esse videtur. Vel, ut Scholasties apud S. Hieronymum, q. d. « Vobis mortua est, mihi dormit. »

41. TALITHA CUMI. — Hebrei τέλεον ονομάζουσιν, pro quo Syri et Chaldaei dicunt *tali*, unde feminine *talitha*, id est puerilla; *cumi*, id est *surge*, ut e lecto ubi jaces mortua, surgas et stes vivā. Porro, ut *τηρητήριον* (id est majorem emphasis) faceret Marcus, et sensum vocantis atque imperans exprimeret, addidit: *Tibi dico*, ait S. Hieronymus, lib. *De Optimo genere interpretationis*.

42. ET CONFESTIM SURREXIT PUELLA, ET AMBULABAT. — ut motu se vivam ostenderet. Mystice: « Quia, ut ait Beda, anima a peccatis resuscitata, non solum a sorribus scelerum exsurgere, sed et bonis profeccie debet operibus. »

43. ET DIXIT BARI ILLI MANDUCARE. — Arabicus, et dixit: *Cibate eam*, ut ostenderet eam non tam vero resurrexisse, sed et valere et famere. Solent enim pueri et puerelle, cum a somno evigilant, famere et cibum petere: somno enim omnem cibum hesternum digesserunt, si sani sunt et valentes; tum enim pollent magno stomachi calore. Mors enim illi fuit loco somni, ut ait Christus, vers. 39.